

DANMARK
I DEN KOLDE KRIG

Udredningens oprindelige forsideudkast rekonstrueret

VEST

- 1) Samfund i fred
- 2) Militære organisationer under effektiv politisk kontrol
- 3) Undgå krig ved afskrækkelse med kernevåben og begrænsede 'in-place' konventionelle styrker
- 4) Ved krise: gradvis opbygning af styrken for at signalere beslutsomhed
- 5) Målet i krig: at undgå nederlag – fortsat krisestyring

ØST

- 1) Samfund i 'belejrings-tilstand' – klar til krig
- 2) Militær organisation med anakronistisk høj grad af autonomi
- 3) Undgå krig ved afskrækkelse med kernevåben og massive klargjorte konventionelle styrker
- 4) Ved krise: vestlige 'krigsforberedelser' udløser krigen
- 5) Målet i krig: hurtig sejr i Europa ved massiv offensiv

- Den kolde krig er 'de andres', de stores
- Danmark har erkendt, at vi ikke kan stå alene, derfor søger vi af nød støtte hos den trods alt mest tiltalende side
- De centrale spørgsmål under den kolde krig er knyttet den indenrigspolitiske håndtering af balancen mellem den fundamentale neutralisme og NATO-medlemskabets minimalkrav
- Da man ikke tror, at det danske forsvarsbidrag kan gøre en forskel i forhold til truslen, bliver forsvarspolitikken reduceret til symbolpolitik i forhold til NATO (=USA) – herunder holdes 'Grønlandskortet' i spil

Dette er en generel karakteristik – som selvfølgelig også (implicit) giver rammen for udredningen. Holdningen til forsvarspolitikken får logisk indflydelse på DIIS-udredningens behandling af truslen som en separat part, man ser den ikke som knyttet til dansk og allieret forsvar af området.

'DUPI's/DIIS undersøgelse skal belyse den *sikkerhedspolitiske strategi (A, B)* og den *militære trussel (C)* fra Sovjetunionen og de *øvrige Warszawapagtlande (D)* mod Danmark og det øvrige Vesteuropa, herunder navnlig de *øvrige europæiske NATO-lande.*'

EN ILLUSTRATION AF METODE FOR 'STRATEGISK' LÆSNING AF DIREKTIVER FRA POLITISK NIVEAU

Ad A 'strategi': Strategi kan hensigtsmæssigt defineres som broen mellem politik/beslutningstagerne og de militære styrker. For at dække området så de kan virke som basis for den videre behandling af opgaven er det nødvendigt med en analyse af karakteren alle tre elementer:

- 1) Beslutningstagergrupperne i de forskellige perioder,
- 2) 'Broen' dvs. karakteren af de civil-militære relationer i perioderne samt
- 3) De væbnede styrker i de tre perioder.

Ad B 'strategi': Hvad var militærstrategien reelt i perioderne og hvad var dens særegne russisk-sovjetiske rødder.

Ad C 'militære trussel': Det vil være nødvendigt med en bred behandling af kilderne til militære trusler. Herunder både muligheder (bl.a. kombinationen af faktiske styrker og geografiske vilkår), hensigter og 'tilbøjeligheder', baseret på organisationskultur, doktrin, planer, øvelser og praktiske krigsforberedelser.

Ad D 'de øvrige Warszawapagtlande': Det vil ikke mindst på grund af deres placering som lande med operative opgaver i Danmark være nødvendigt ikke alene med en analyse af hvert land som beskrevet under A for Sovjetunionen. Det også nødvendigt at opnå forståelse for, i hvilken udstrækning de i realiteten reelt refererede til deres egne ledere, og i hvilken udstrækning direkte til den sovjetiske generalstab. Herunder er det af hensyn til kildekritikken væsentligt, at forskerne når til størst mulig klarhed om Warszawapagtens rolle og muligheder i de forskellige perioder.

'Udredningen bør indeholde en beskrivelse og vurdering (E) af den kvantitative og kvalitative (F) konventionelle styrkeopbygning i Sovjetunionen og andre Warszawapagtlande over perioden med særligt henblik på at beskrive truslen i form af et angreb på Vesteuropa (G) og i forbindelse hermed truslen mod dansk territorium (H). Den sovjetiske udvikling og deployering af nukleare våben og andre masseødelæggelsesvåben og disses fremføringsmidler bør endvidere beskrives, ligesom sovjetiske kendte doktriner for anvendelse af våben, samt de overordnede sovjetiske overvejelser vedrørende opbygning og anvendelse af nukleare styrker bør beskrives.'

Ad E 'vurdering': En kvalificeret vurdering af styrkeopbygning kræver militær ekspertise.

Ad F 'kvantitative og kvalitative': Militære enheders slagkraft, kvalitet og 'combat readiness' er meget vanskelige at fastlægge under selve konfrontationen. Det er derimod muligt efter denne er afsluttet. Anvendeligheden afhænger af, om enheden har den til opgaven optimale blanding af materiel, om dette materiel bliver godt vedligeholdt, om mandskabet samt dets førere og chefer er et veluddannet, samarbejdet, solidarisk team samt af, om det fysiske og mentale beredskab til krig bliver opretholdt. Under slutningen af Den Kolde Krigs gjorde Forsvaret et forsøg på at vurdere kvaliteten af enhederne fra Warszawapagten (i Beretningen fra Forsvarskommissionen af 1988). Nu ville det have været muligt at skaffe sig klarhed gennem professionelle interviews med kolleger fra den tidligere modpart.

Ad G 'Vesteuropa': Dette nødvendiggør en behandling af situationen i Sovjetunionens vestlige krigs-'teater' samt NATOs daværende Centralregion plus BALTAP-området. Opgaven er væsentlig, for det er behandlingen af den, der skaber rammen for forståelsen af Danmarks situation.

Ad H 'truslen mod dansk territorium': For at opnå en klarhed over alvorligheden af truslen i perioderne mod dansk territorium, er det nødvendigt at analysere forskellige dynamiske scenarier, hvor de to modstanderes tre værn styrker stilles overfor hinanden – med deres forskellige kvantitative og kvalitative profiler.

- **Den meget tynde behandling af den ydre kontekst**
- **I trusselsdelene (behandles i efterfølgende slides)**
 1. Teksten er tendentiøs i 'revisionistisk' retning
 2. Demonstreres utilstrækkelig tværfaglighed, ikke mindst med hensyn til militær ekspertise og i behandlingen af Sovjetunionen
 3. Brist i metodik og form

•Vekslen på begge sider mellem følelse af sårbarhed (det normale) og følelsen af overlegenhed. Den sovjetiske følelse af sårbarhed, der førte til Cuba-krisen, der opfattedes som en ydmygelse, der igen førte til en af verdenshistoriens mest omfattende oprustningsanstrengelser i fredstid fra 1964 (en indsats der overanstrengte den sovjetiske økonomi så dramatisk, at man ikke kunne gentage den). Den vestlige følelse af behov for reaktion under først Carter, og drastisk forstærket under Reagan

Den 'revisionistiske' tendens

- **Kraftfeltet fra ABLE ARCHER 83-krisen**
- **'Vesten afbryder Détenten'**
- **At en programmeret militær strategisk offensiv plan ikke ses og præsenteres som præventiv**
- **'Forkøbsslag' med kernevåben ikke 'Førstebrug'**
- **Vurderingerne af dansk forsvars gode muligheder**
- **Behandlingen af ubådskrænkelserne – uden objektiv begrundelse**

- **Vurderingerne af dansk forsvars gode muligheder - uden støtte i analyse**
- **Præsentation og vurdering af Vestens sømilitære operationsmuligheder i Østersøen**
- **I analysen af ubådskrænkelserne i svensk farvand**
- **I læsningen af de østlige planlægningsdokumenter**

- **Trusselsdefinitionen uanvendelig**
- **Truslen fra de strategisk offensive krigsforberedelser – udsprunget af karakteren af den sovjetiske hær – ikke erkendt klart**
- **Svigtende systematisk tekstkritisk indsats**
- **Anvendelse af ikke dokumenteret litteratur som væsentligt grundlag**

•Er uanvendelig til analyse af sikkerhedsproblemer. Jf. udredningen findes der kun en trussel, hvis en stats ledelse har en aggressiv hensigt. For det første afspejler dette ikke den normale situation, når stormagter angriber andre stormagter. Lederne vælger at gå i krig pga., at det – normalt fejlagtigt – ses som den mindst ringe mulighed, som en ‘flugt fremad’. For det andet er det mest interessante, hvad man kunne kalde ‘tilbøjeligheden’. Militære organisationer er store og deres effektivitet baseres på doktriner og konkrete forberedelser. Uanset ledelsens hensigt kan de indebære en trussel mod naboer og andre

•Kan ikke diskuteres på grund af den ubrugelige trusselsdefinition

•Hænger sammen med svigtende militær og ‘filologisk’ ekspertise om sovjet- og andre østkilder

•Ola Tunander, der ikke har dokumenteret sine påstande.

- **Den revisionistiske linie erklæres og underbygges ikke åbent**
- **Ingen sammenhæng mellem tendensen i trusselsafsnittene og resten af udredningen**
- **Formen med tre bind med blandet dokumentation og diskussion er uhensigtsmæssig**

- På trods af, at dette må ses som et metodisk krav. Rent faktisk vil jeg mene, at for begyndelsen af 1980ernes vedkommende, kan en revisionistisk forklaringsvinkel retfærdiggøres.
- Redaktionssvigt eller blot en afspejling af opfattelsen af, at sådan er virkeligheden – dvs. det grundlæggende paradigme for forskerne?
- Den normale offentlige praksis med et bind med analyse og konklusioner støttet af bilagsbind med ren dokumentation og delundersøgelser ville have sikret en bedre forsknings- og udredningsmæssig disciplin.

Vejen Frem

- **Dokumentationsbind må udarbejdes**
- **Dansk Forsvars operative planlægningsarkiv må ordnes i et samarbejde mellem Rigsarkivet og Forsvaret - og gøres tilgængeligt og egnet til forskning**
- **Gentaget analyse på nyt og bedre grundlag med inddragelse af bred ekspertise**
- **Midler til fortsat forskning må være til rådighed for de unge**
- **Ændret procedure ved fremtidige større udredninger**

Ad første punkt: Med yderligere dokumenter sam resultatet af interviews med aktører

Ad sidste punkt: Procedure med forelæggelse af analyse af kommissorium samt projektplan med prioriteringer samt – fra midten af forløbet – ikke bindende høringer, hvor høringsbidrag dog offentliggøres som bilag.

Slutnote om Fodnoterne

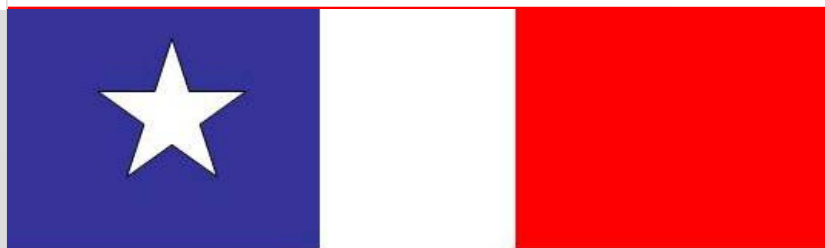
- **I perioden: Fodnoterne underminerede dansk indflydelse på vor egen sikkerhed og mindskede den solidaritet, vi kunne regne med**

Slutnote om Fodnoterne

- **I retrospekt:**

- Fodnoterne fik primært negativ virkning indenrigspolitisk – for Danmark fik jo ikke brug for alliancepartnernes solidariske optræden
- Udenrigspolitisk kunne man nu argumentere - i baggrundskabens klare lys - at fodnoterne var et forsøg på at desarmere en ekstrem farlig situation (som vi dengang ikke kendte og hvor Udredningen kun erkender det vestlige pres som årsag til den betydelige risikoen for en katastrofal krig)

DANMARK
I DEN KOLDE KRIG